

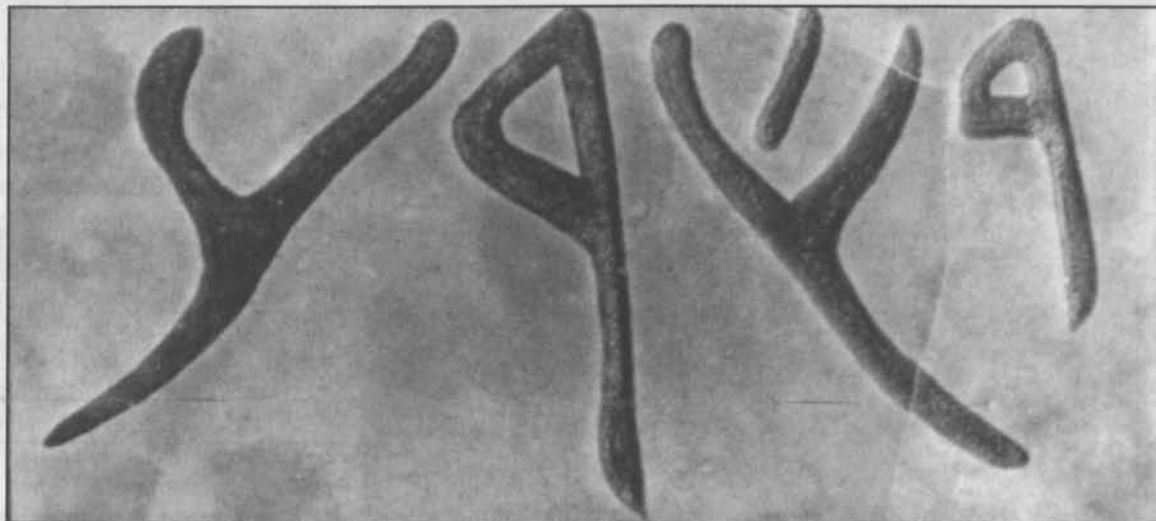
Kirkeårets korteste evangelietekst

Kai Kjær-Hansen

Evangelieteksten til nytårsdag er kirkeårets korteste. Som enhver anden jødisk dreng blev Jesus omskåret på ottendedagen. Han fik et godt jødisk navn - på hebraisk Jeshua. Dette navn var en kortform af navnet Jehoshua, som på dansk almin-deligvis gives med Josva. Den første, der bar dette navn i den bibelske historie, var den Josva, der førte Israels folk ind i det forjættede land.

Hebraiske navne har almindeligvis en mening. Sådan er det også med navnet Jeshua. Det betyder noget i retning af: den, ved hvem Herren frelser. En saglig korrekt gengivelse er: Herrens frelse.

I Det Nye Testamente anvendes Jesus-navnet hundredvis af gange, men kun ét sted gives en forklaring på, hvad det egentlig betyder. Det er i Matthæusevangeliets første kapitel, vers 21. Her byder Herrens engel Josef, at han skal give Marias barn navnet Jesus. Som det siges: "Hun skal føde en søn, og du skal give ham navnet Jesus;

for han skal frelse sit folk fra deres synder."

Herrens engel taler naturligvis hebraisk. Hvad ellers? Engle elsker hebraisk! Tilbageoversætter man de græske ord, finder man et ordspil, nemlig Jeshua joshia, dvs. Jesus skal frelse. Egentlig behøvede Herrens engel ikke at have sagt mere, dersom hensigten alene havde været at afdække betydningen af navnet.

Men Herrens engel kommer med en tilføjelse: "fra deres synder". Denne tilføjelse er vigtig. Hermed angives nemlig arten af den frelse, som Jesus skal bringe. Uden denne præcisering kunne

man have troet, at Jesus skulle have været den, der for eksempel skulle frelse sit folk fra den romerske besættelsesmagt.

Indholdet af Jesus-navnet samt den forklarende tilføjelse kan dårligt overbetones, dersom man vil have noget at vide om, hvad evangeliet er. Her er evangeliet sat på kort formel.

I første omgang gjaldt det Jesu eget folk, det jødiske: han skal frelse sit folk fra deres synder. Men ingen messiansk tid uden at det også har positive konsekvenser for ikke-jøder. Derfor gælder arten af den frelse, som Jesus bringer, også os ikke-jøder.

Navnet Jeshua findes i en inskription på en knoglekiste, som har fremkaldt enorm debat. Er inskriptionen ægte eller ej? Se midtersiderne.

Ved indgangen til et nyt år kan det være på sin plads at minde om, at Israelsmission har mistet sin eksistensberettigelse, dersom vi nedtoner eller fornægter arten af den frelse, som kommer til udtryk i Jesus-navnet. Det vil vi nu heller ikke gøre. Sagen er nemlig klar: Hvis Israels folk ikke længere har brug for evangeliet om syndernes forladelse, har vi andre det heller ikke.

Godt nytår i Jesu navn!

En gammel knoglekiste med Jesus-navnet er kommet for dagens lys

Sensationelt fund ...eller fup?

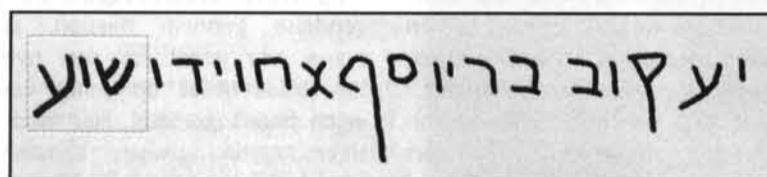

Af Kai Kjær-Hansen

I sig selv er der intet bemærkelsesværdigt i, at man finder en gammel knoglekiste i Israel. Dem er der fundet mange af. Besøgende ved Dominus Flevit ved Palmesøndagstien i Jerusalem kan på vejen til kirken se flere sådanne ossuarier, der kom for dagen ved udgravninger i begyndelsen af 1950'erne. Når en person døde, blev legemet lagt i en grav. Når liget var gået i forrådnelse, samlede man knoglerne og lagde dem i en sådan lille kiste.

Det bemærkelsesværdige ved det nye ossuarium, som det arkæologiske tidsskrift omtaler, er inskriptionen, som indeholder tre navne, nemlig Jakob, Josef og Jeshua (= Jesus). Artiklen forsøger at sandsynliggøre, at kisten har indeholdt de jordiske rester af Jakob,

Jesu bror. Holder det stik, udgør denne inskription på Jakob-ossuariet måske det ældste arkæologiske vidnesbyrd om Jesus af Nazaret. Historien har været bragt over hele verden. Også den israelske presse har givet den stor opmærksomhed.

Den aramaiske tekst lyder: Ja'akov bar Josef achui de'Jeshua. Navnet Jeshua er indrammet. På dansk: Jakob, søn af Josef, bror til Jesus.

Jesu bror. Holder det stik, udgør denne inskription på Jakob-ossuariet måske det ældste arkæologiske vidnesbyrd om Jesus af Nazaret.

Historien har været bragt over hele verden. Også den israelske presse har givet den stor opmærksomhed.

Jakob-ossuariets historie kort fortalt

I sommeren 2002 var André Lemaire fra Sorbonne Universitetet i Paris - en af verdens ledende specialister vedrørende semitiske inskriptioner - på besøg i Jerusalem. Her blev han først præsenteret for et foto af det dengang ukendte ossuarium og fornemmede straks betydningen heraf. Senere undersøgte han selve knoglekisten, som var i en privat samlers besiddelse. Med hensyn til selve udformningen af inskriptionen nåede Lemaire til den konklusion, at hvis den ikke var ægte, var den resultatet af en enorm dygtig falskners arbejde. Herefter blev knoglekisten undersøgt af eksperter fra Israels Geologiske Institut. Deres undersøgelser pegede entydigt på,

at kisten er ægte og fra de første århundreder efter vor tidsregnings begyndelse. Også det støvlag, patina, som dækkede kisten blev undersøgt. Konklusionen på rapporten lød: "Patinaen indeholder ikke elementer fra nyere tid (fx pigmenter fra vor tid), og den hænger fast i stenen. Der er ikke fundet tegn på, at moderne værktøj eller redskaber er blevet benyttet. Der blev ikke fundet noget, som kan anfægte patinaens og inskriptionens ægthed."

Da oplysningerne om det nyopdagede ossuarium blev præsenteret ved en pressekonference i Washington i oktober måned, blev den israelske indehavers navn hemmeligholdt, og det blev oplyst, at indehaveren havde købt knoglekisten for omkring 15 år siden. Måske var det en fortalelse, men de israelske myndigheder indledte ikke desto mindre en undersøgelse af, hvem indehaveren var. Det lykkedes hurtigt at finde frem til Oded Golan, som er ingeniør, bor

i Tel Aviv og er 51 år gammel. Helt fra sin ungdom har Golan samlet på antikviteter. Som 11-årig deltog han som den yngste i udgravninger på Masada. Han hævder, at han har købt ossuariet i begyndelsen af 1970'erne for et par hundrede dollars, men kan ikke huske antikvitetshandlerens navn. Dog skulle knoglekisten stamme fra Jerusalem.

Årstallet for købet er ikke helt uvæsentligt. I 1978 blev der vedtaget en lov i Israel, som siger, at arkæologiske genstande fundet efter 1978 tilhører staten Israel. Blandt antikvitetshandlere i Østjerusalem svirrer det da også med rygter om, at det pågældende ossuarium har været til salg for nylig. Er dette tilfældet, er det israelsk statsejendom. Alle i Israel er klar over, at der både foregår illegale udgravninger samt tyveri fra legale.

Mens det ikke vil undre, om navnet på antikvitetshandleren kommer frem engang og også navnet på den, der har fundet kisten, og stedet hvor den blev fundet, skal man ikke - forudsat at knoglekisten er ægte - forvente, at det nogensinde kan afgøres med sikkerhed, om de tre personer, der nævnes i inskriptionen, er identiske med personer, der er omtalt i Det Nye Testamente.

Det anerkendte internationale tidsskrift Biblical Archaeology Review kunne i november-december-nummeret 2002 fortælle om fundet af et ossuarium, dvs. en knoglekiste med en inskription, der bar tre navne. De tre navne er almindelige jødiske navne fra Jesu tid. Spørgsmålet er, om de jordiske rester af Jakob, Jesu bror, har været anbragt i kisten. Hvis de har været der, er de imidlertid sporløst forsvundet. Kisten er tom.

Ossuarium - ossuarier

Et ossuarium er betegnelse for en lille "kiste" lavet af lys, porøs kalksten. Mens romerne lagde asken af afdøde i tilsvarende urnekister, var det anderledes med jøder. De begravede først deres afdøde og lagde dem i klippegrave. Efter at liget var gået i forrådnelse, blev knoglerne samlet og lagt i disse små kister, som blev bevaret i graven eller i særlige rum.

I Jerusalem og omegn er der fundet mange sådanne ossuarier

fra det første århundrede før og efter vor tidsregning. Inskriptionerne er på aramaisk eller græsk. De er forsynet med et låg og undertiden smykket med ornamenter.

De fundne ossuarier er omkring 50-80 cm lange, 30-50 cm brede og 25-40 cm høje. De fleste er fundet i Jerusalem og omegn, og mange mener, at man efter Jerusalems ødelæggelse i år 70 e.K. ophørte med denne skik.

Ornamenteringen på ossuarierne veksler, undertiden findes palmer og akantusblade og lignende. På nogle findes også noget, der kunne ligne kors.

Forskerne er meget uenige om, hvorvidt det er tegn på, at de pågældende ossuarier indeholder knoglerester af jødekristerne.

Jakob-ossuariet - her fotograferet før det fik en revne, da det i november måned blev fløjet til Toronto for at blive udstillet dér.

Billedet bringes med tilladelse fra TEL/BSA (se annonce side 6). Januar-nummeret af TEL er et særnummer om fundet. Klik også ind på www.sba-dk.dk vedrørende links til steder om kisten.

Knoglekister ved kirken Dominus Flevit - dér hvor Jesus efter traditionen græd over Jerusalem.

hebraisk) fødte ham børn. I den ortodokse kirke er den almindelige opfattelse, at Josef havde børn fra et tidligere ægteskab; Jakob og Jesus skulle således være halvbrødre. I den katolske kirke er den almindelige opfattelse, at de, der i NT kaldes Jesu "brødre", er hans slægtninge. Efter den opfattelse er Jakob og Jesus fætre. Det hebraiske *ben* og det aramaiske *bar* (= søn) kan bruges i denne udvidede betydning.

Ifølge Det Nye Testamente var Jakob, Jesu bror, leder af menigheden i Jerusalem fra 40'erne og frem til sin død. Ifølge den jødiske historieskriver Josefus blev Jakob dræbt under den romerske statholder Festus. Året for Jakobs død sættes almindeligvis til 62 e.Kr.

At den pågældende Jakob også identificeres gennem sin bror, har nogle studset over. Det er da heller ikke almindeligt i ossuarie-inskriptioner. Lemaire har kun kendskab til yderligere ét eksempel. Hvorfor en sådan henvisning til ens bror? Enten fordi broderen har forestået begravelsen. Eller endnu bedre, fordi broderen var kendt.

At Jesus af Nazaret var mere kendt end de fleste jøder i midten af det første århundrede, er der ingen tvivl om.

Egentlig ligger der en helt opbyggelig pointe i dette. En troende er en, der identificeres gennem sit tilhørsforhold til Jesus.

kk-h

En ekstra "Jesus" i den danske oversættelse af NT fra 1992

Jesus er det personnavn, som findes oftest i NT. Det er der ikke noget underligt i. I forhold til den græske grundtekst er der i den danske oversættelse af 1992 flere steder, hvor Jesus-navnet er indført. Når der i den græske grundtekst står "han", har oversætterne nemlig undertiden valgt at gengive det med "Jesus". Det har man gjort for at hjælpe læserne.

Også andre personer i Det Nye Testamente bærer navnet Jesus, nemlig den jødiske troldmand Barjesus på Cypern (ApG 13,6) samt en af Paulus' medarbejdere (Kol 4,11). Når den gammeltestamentlige person Josva omtales, staves hans navn i den græske tekst på samme måde som Jesus af Nazaret (ApG 7,45. Hebr 4,8).

Men i 1992-oversættelsen er der kommet en ekstra Jesus til i forhold til tidligere danske oversættelser. Nu hedder Barabbas - han som blev løsladt i stedet for Jesus af Nazaret - også Jesus.

Matthæusevangeliet 27,15-17 lyder nu: "Under festen plejede statholderen at løslade en fange efter folkets egen vilje. Man havde dengang en meget omtalt fange, som hed Jesus Barabbas. Mens de var samlet, spurgte Pilatus dem: 'Hvem vil I have, at jeg skal løslade jer, Jesus Barabbas eller Jesus, som kaldes Kristus?'"

Naturligvis jonglerer danske bibeloversættere ikke med Jesus-

Pontius Pilatus indgår i evangeliernes lidelseshistorie. Først i 1961 fandt man i Cæsarea arkæologisk bevis for hans eksistens. Inskriptionen på stenen, som stadig kan ses i Cæsarea, lyder: (Pon)tius Pilatus, (præ)fect i Juda(ea).

navnet efter for godt befindende. Men de, der på internationalt plan har beskæftiget sig med den græske grundteksts historie, er nået til den opfattelse, at Barabbas kaldes "Jesus Barabbas" i den oprindelige tekst. I mange nyere bibeloversættelser er dette kommet med. I Oldkirken var der i øvrigt også nogle, der mente det.

To Jesus'er at vælge imellem

Pilatus har i givet fald haft to Jesus'er foran sig. De religiøse ledere fik folkeskaren til at vælge den forkerte Jesus, nemlig Jesus Barabbas. Han, der ikke kan frelse fra synd.

I øvrigt er det vel sådan, at der altid er flere Jesus'er at vælge imellem. Eller flere billeder af Jesus at tage stilling til.

Fra første kapitel i Matthæusevangeliet gøres det klart gennem budskabet fra Herrens engel, hvilken Jesus vi skal vælge. Den Jeshua, som kan frelse fra synd. (Se artiklen på forsiden).

Det er den Jesus, vi ønsker at være med til at bringe tilbage til jøder. Hvad han står for, afhænger ikke af en ossuarie-inskriptions ægthed. Skulle den vise sig at være fup, er troens fakta, at Jesus af Nazaret bringer syndstilgivelse og frelse til alle. Og for jøde først.

kk-h

Inskriptionen: Jakob, Josef og Jeshua (Jesus)

Inskriptionen på den nyopdagede knoglekiste lyder i dansk oversættelse: "Jakob, søn af Josef, bror til Jesus". Navnene er almindelige. Det kan altså dreje sig om personer, vi ellers ikke kender til. André Lemaire hæfter sig ved, at det statistisk set kun kan have været ganske få, der hed Jakob, havde en far, der hed Josef, og en bror, der hed Jeshua (Jesus).

De tre navne Jakob, Josef og Jeshua (Jesus) var almindelige personnavne på Jesu tid. Herom er alle enige. Spørgsmålet er, hvem de tre personer er, som ossuariet omtaler.

Hvis det drejer sig om personer fra Det Nye Testamente, er disse lette at identificere. I protestantisk teologi har man ikke haft problemer med, at Josefs hustru Maria (eller Mirjam på aramaisk/

Jesu knoglekiste findes aldrig

Følgende ossuarie-fund påkalder sig særlig interesse:

I 1945 fandt den jødiske arkæolog E. Sukenik en række ossuarier i Talpiot. På et af disse findes Jesus-navnet på græsk - og det er vel at mærke ikke navnet på den afdøde. Sammen med Jesus-navnet findes et par andre græske ord. Nogle tolker dette som et klageråb, andre som "Jesus, hjælp!" og atter andre som "Jesus er Herren" og "Jesus er ophøjet". Sukenik var af den opfattelse, at dette var "det tidligste skriftlige vidnesbyrd om kristendommen".

I 1968 fandt man i Givat ha-Mivtar i det nordlige Jerusalem et

ossuarium, der indeholdt resterne af en ung mand, der var blevet korsfæstet. Undersøgelser viste, at naglerne var hamret ind i hæl og underarm - ikke som almindeligvis fremstillet i kristen kunst i hænderne på den korsfæstede.

I 1990 fandt man i den sydlige del af Jerusalem et ossuarium med inskriptionen "Jehosef (= Josef), søn af Kaifas". Nogle mener, at det er det fulde navn for ypperstepræsten, der forhørte Jesus. I denne kiste var samlet knogler fra seks personer.

Mest opmærksomhed har måske den inskription fået, som Sukenik fandt på en knoglekiste og publicerede en artikel om i 1931. Også den blev fundet i Talpiot. Inskriptionen lyder Jeshua bar Jehosef (= Jesus søn af Josef). Efter at Sukenik havde holdt et foredrag i Berlin samme år, meddelte Berlins Radio, at Jesu grav var fundet.

Sukenik tog selv afstand fra denne konklusion.

Hvis Jesu knoglekiste blev fundet, har vi som troende intet andet at gøre end at gentage Paulus' ord: "Er Kristus ikke opstået, er vores prædiken tom ... og så kommer vi "til at stå som falske vidner om Gud", og så "er vi de ynkværdigste af alle mennesker" (1 Kor 15,14-19).

I troens vovemod siger vi: Jesu knoglekiste findes aldrig!

Jesus-navnet og den israelske presse

Den hebraisk-sprogede presse i Israel kalder almindeligvis Jesus af Nazaret for Jeshu. Det har givet visse journalister problemer, når de har skullet skrive om det nye fund, hvor navneformen er Jeshua - det historisk korrekte navn for Jesus af Nazaret. I visse artikler veksles der mellem de to navneformer.

Generelt kan siges: Navneformen Jeshu er blevet det almindelige hebraiske navn for Jesus af Nazaret på hebraisk. Det fjerde og sidste bogstav i Jeshua er faldet ud. I jødisk polemik op gennem tiderne danner de tre hebraiske bogstaver i Jeshu-formen en forbandelsesformular: Må hans navn og hans minde udslættes. Denne forbandelsesformular er ikke almindelig kendt blandt israelere; ortodokse jøder har

imidlertid bevaret mindet herom. Jesus-troende jøder kalder på hebraisk naturligvis Jesus ved sit rette navn, nemlig Jeshua. Når de taler engelsk, omtaler de ham ofte også som Jeshua. Hermed understreges, at Jesus var jøde. Samtidig lægges der distance til alle de forbrydelser, som er begået mod det jødiske folk op gennem historien - ofte begået netop i Jesu navn.

kk-h